

Spelar det roll att få spela boll?

En jämförelse mellan Qatar- och Saudiarabiens investeringar i damsport

Axelina Larsson

Alice Nilsson

Abstract

Inför OS i London 2012 var Saudiarabien och Qatar två av tre kvarstående länder som ännu inte skickat kvinnliga atleter till spelen. De två länderna har genom historien värnat om sina strikt religiösa identiteter och delar en mycket konservativ syn på kvinnor. Trots många politiska och kulturella likheter har dock länderna under 2000-talet gått åt två olika riktningar vad gäller just investeringarna i damsport.

Medan kvinnor i Saudiarabien fortfarande lever under manligt vårdnadshavarskap och har små möjligheter att fritt utöva fysisk aktivitet, har Qatar gjort stora investeringar för att förbättra kvinnors möjligheter att sporta. I denna undersökning försöker vi att spåra vad dessa olika vägval grundar sig i.

Våra slutsatser utgår från en granskning av olika makthavares motiveringar till ställningstaganden i frågor rörande damsport. Våra studier visar att ländernas olika ställningstaganden grundar sig i att länderna prioriterar olika i värdekonflikten mellan bevarandet av traditionella kulturella värden och de vinster som står att få av investeringar i sport för kvinnor. De skilda positionerna förstärks av att ländernas institutioner är olika uppbyggda och kan förklaras av att de olika länderna vill skapa sig unika identiteter.

Nyckelord: Sport, Saudiarabien, Qatar, Feminism, Jämställdhet, Institutioner, Islam, Värdekonflikt, Identitet

Ord: 9150

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Teori	5
1.3 Metod och material	6
1.4 Avgränsningar	7
1.5 Felkällor	8
2. Bakgrund	8
2.1 Om Qatar	9
2.2 Om Saudiarabien	9
2.3 Saudiarabien och Qatars brist på kvinnliga rättigheter	9
3. Qatars och Saudiarabiens investeringar och icke-investeringar i damnsport	11
3.1 Qatars investeringar i damnsport	11
3.2 Saudiarabiens icke-investeringar i damnsport	12
3.3 Slutsats	14
4. Värdekonflikten	14
4.1 Sportarenan	15
4.2 Bevarandet av traditionella kulturella värden	18
4.3 Slutsats	20
5. Institutioner	21
5.1 Qatar	21
5.2 Saudiarabien	22
5.3 Slutsats	23
6. Identitet	24
6.1 Slutsats	25
7. Diskussion	26
8. Litteraturlista	28

1. Inledning

Qatar och Saudiarabien är kända för att vara två av världens mest religiöst konservativa länder. De är de enda länder i världen vars ursprungsfolk tillhör den muslimska inriktningen Wahhabism och religionen utgör en mycket viktig del av ländernas identitet (Dorsey, 2013). Både Saudiarabien och Qatar är absoluta monarkier där kungen har en nästintill total makt över styre och lagstiftning, något som resulterat i korruption och dålig insyn i de politiska och ekonomiska institutionerna samt ständiga rapporter om kränkningar av mänskliga rättigheter (Freedom house, 2016 a&b). Kvinnornas roll i länderna uppfattas som mycket återhållsam; kvinnors värdighet sägs bedömas utifrån deras hängivelse till familj- och religionen och kvinnor som utövar fysisk aktivitet ses som något kontroversiellt (Harkness, 2012:2169). Detta har fört med sig att Qatar och Saudiarabien tillhör de länder i världen där kvinnor utövar minst fysisk aktivitet (Sayegh, Van Der Walt & Ghaiith Al-Kuwari, 2016). 2012 utmärkte sig också länderna som de två sista i världen som ännu inte skickat kvinnliga representanter till de olympiska spelen (Susan Dun, 2016:50).

Trots många kulturella och politiska likheter visar vår studie att Qatar och Saudiarabien går i olika riktningar vad det gäller satsningar på kvinnors sportutövande under 2000-talet. Från att ha varit en starkt religiöst auktoritär stat präglad av kvinnoförtryck gör Qatar nu stora satsningar för att skapa möjligheter och stärka kvinnors roll i sportvärlden. Genom att i nationell media uppmuntra kvinnor till att delta i olika sportsammanhang (Susan Dun 2016:52-53), skapa kvinnliga sportkommittéer på nationell och internationell nivå samt i kampanjer informera om vikten av motion, visar Qatar på en helt ny policy (Qatar Olympic Committee, 2011:18-20). Medan dessa satsningar görs i Qatar står Saudiarabien och stampar. Trots ständiga lovord om förbättring har få insatser gjorts. Idrottsundervisningen för flickor i skolan är knappt befintlig och staten har vid upprepade tillfällen bidragit till att förhindra tillväxten av kvinnoseparatistiska gym. När Qatar beskriver kvinnors sportutövande som en viktig del för att skapa personlig och nationell välfärd, hävdas det i Saudiarabien att samma utveckling är "steps of the devil" (Human Rights Watch, 2016a).

Hur kan det komma sig att länderna, trots många politiska och kulturella likheter, har så åtskilda uppfattningar om huruvida kvinnor ska få lov att utöva sport?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med vår studie är dels att beskriva de skillnader som finns mellan Qatar och Saudiarabien vad det gäller kvinnornas möjlighet att utöva sport i länderna, dels att undersöka vad dessa skillnader grundar sig i och vad som kan vara avgörande för uppkomsten av dem.

Investeringar i damsport kan ses som ett steg mot ett mer jämställt samhälle och kan dessutom leda till bättre nationell hälsa. För att detta ska bli möjligt är det viktigt att skapa förståelse för de hinder som motarbetar en sådan förändring. Med denna studie hoppas vi kunna bidra till utvecklingen av en sådan förståelse.

Frågeställningen för vår studie grundar sig på ett antagande att det finns en relativt stor skillnad vad det gäller möjligheten för kvinnor att utöva sport och lyder: *Varför skiljer sig Qatar och Saudiarabien så mycket i sina investeringar i damsport?*

1.2 Teori

Våra teorier har utvecklats allt eftersom att vi har analyserat olika texter och funnit samband mellan hur makthavare i länderna motiverat sina satsningar respektive icke-satsningar. Den teori som vi har utvecklat och kallar för “värdekonflikten”, består av att länderna aktivt väljer att prioritera olika värden som inte anses fullständigt förenliga. Dessa värden är *Vinster till följd av investering i damsport* versus *bevarandet av traditionella kulturella värden*. Med vinster menas bland annat att landet blir attraktivt att bo och arbeta i samt förbättrade förutsättningarna för handel, diplomati och turism. Att investera i sport, och utveckla möjligheter för kvinnor att delta i detta kan fungera som ett medel för att nå dessa vinster. Investeringar i sportväsendet, uttrycks ofta som en del i ett försök att bygga upp en högre ekonomisk och social status internationellt. Bevarandet av de traditionella kulturella värdena handlar istället om att skydda en starkt religiös kultur som i Qatar och Saudiarabien traditionellt inneburit mycket tydliga och frångående roller för kvinnor och män. En kultur som ofta ansetts oförenlig med kvinnors sportutövande.

Värdekonflikts-teorin kan vidare tolkas som en del i ländernas försök att skapa starka egna identiteter som utmärker dem gentemot andra länder. Denna “identitetsförklaring” utgår från de teorier som Baskan & Wright skriver om i deras studie “Seeds of change: Comparing

state-religion relations in Qatar and Saudi Arabia” från 2011. I denna rapport lyfter de Wahhabismens (religionens) roll för de båda ländernas identitetsskapande från ett historiskt perspektiv och pekar på flera händelser, konflikter och maktspel som de menar resulterat i att religionen genom ett djupt förankrat prästerskap har fått en starkare roll i Saudiarabien än i Qatar. James Dorsey, som bygger delar av sin artikel “Wahhabism vs. Wahhabism: Qatar Challenges Saudi Arabia” från 2013 på Baskan & Wrights forskning, menar att just Qatars identitetsskapande och det svagare prästerskapet i landet, har varit avgörande för möjligheten att driva igenom kvinnors rättigheter i Qatar medan en liknande process är betydligt mer långsam och trögflytande i Saudiarabien. Vi menar att dessa teorier även kan bidra med en förklaring till varför klimatet för kvinnors möjligheter att utöva sport ser olika ut i länderna. Därför kommer vi i del 5 och 6 att presentera Baskan & Wrights samt Dorseys teorier som en mer djupgående förklaring till vår frågeställning.

1.3 Metod och material

Vi ämnar göra en jämförande studie där vi analyserar hur Qatar och Saudiarabien har kommit till att ta olika riktningar vad gäller att skapa förutsättningar för kvinnor att utöva sport. Vi har arbetat teoriutvecklande genom att först samla in lämpligt material som har sammanställts och analyserats för att därefter söka samband och med stöd i tidigare forskning, utveckla förklaringsfaktorer. Denna rapport kommer att presentera de potentiella förklaringsfaktorer som vi upplever som mest centrala i det material som vi har undersökt. Processen har främst gått ut på att tolka de olika uttalanden och handlingar/icke handlingar som makthavare i Qatar och Saudiarabien gjort under 2000-talet.

Uppsatsen är skriven med ett resultat bestående av fyra delar. I den första delen presenteras Qatars respektive Saudiarabiens olika satsningar på damsport i syfte att beskriva kvinnors möjlighet att utöva sport i de två länderna. I del två analyserar vi ländernas motiveringar till sina satsningar och icke-satsningar utifrån vår egenutvecklade teori: “värdekonflikten”. I de två resterande resultatdelarna försöker vi, med utgångspunkt i Baskan & Wrights (2011) samt Dorseys (2013) teorier, att ge en kompletterande och mer djupgående förklaring till varför länderna skiljer sig åt i sina satsningar. Vi kommer i del 5 att redogöra för prästerskapets institutionella roll i länderna för att i del 6 analysera Qatar och Saudiarabiens relation till religionen och “värdekonflikten” utifrån teorier om identitetsskapande.

Det material vi analyserar består av rapporter, nyhetsartiklar och tidigare forskning och bland dessa utgör rapporter från Human Rights Watch och Freedom House en viktig grund. Dessa organisationer gör tydliga och regelbundna beskrivningar på de brister som råder i Saudiarabiens och Qatars möjligheter för kvinnors sportdeltagande. För att analysera motiveringarna till olika beslut och icke-beslut har vi även tagit hjälp av nyhetsartiklar där makthavare uttalat sig samt Qatars officiella utvecklingsstrategi "*Sport Sector Strategy 2011-2016*" från 2011 skriven av Qatars Olympiska Kommitté. Tillsammans med forskningsrapporter av Susan Dun (2016) och Harkness (2012), som bland annat sammanställer tidigare forskning, anser vi att materialet ger en övergripande bild av staternas satsningar på damnsport under 2000-talet.

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att fokusera på *statens roll* och hur den agerar och investerar för och emot kvinnors möjlighet att utöva sport under *2000-talet*. Det innebär att vi har bortsett från att analysera flera andra faktorer som är viktiga för en mer komplett bild av sportlandskapet för kvinnor i länderna. Sådana faktorer kan vara sociala inställningar i länderna, inte minst familjens roll, som ofta framställs som en avgörande faktor för kvinnors faktiska utövning av sport. Vi har även valt att ta avstånd från socioekonomiska faktorer samt folkrörelsers roll i utvecklingen på grund av uppsatsens begränsade omfång, även om dessa framstår som intressanta studieobjekt för framtida forskning. Studien fokuserar således på hur satsningarna har fungerat i teorin snarare än i praktiken och behandlar enbart inställningar och praktiska åtgärder på beslutsfattarnivå.

Vi vill också vara tydliga med att de teorier vi försöker utveckla, befinner sig i ett mycket tidigt utvecklingsstadium. Det kommer behövas betydligt mer omfattande studier för att vi ska kunna dra några större slutsatser om de förklaringsfaktorer som ligger bakom ländernas beslut. I och med att vi inte har haft möjlighet att utföra studien på plats och genomföra nya undersökningar har vi dessutom blivit begränsade till den litteratur som redan skrivits på ämnet.

1.5 Felkällor

Vi är medvetna om att det finns begränsningar i utbudet av tidigare forskning vilket bland annat är ett resultat av de båda ländernas bristande insyn. Både Qatar och Saudiarabien använder sig av censur vilket förhindrar journalister (både nationella och internationella) i länderna att fritt kritisera styret och det är svårt att få någon ordentlig insyn i ländernas ekonomi och beslutsfattningsprocesser. Då många utredningar riskerar att uppfattas som kritiska mot staten är det först på senare år som man tillåtit genomföra sådan verksamhet i Qatar och den är ännu begränsad. I Saudiarabien är det fortfarande mycket svårt att bli beviljad tillstånd för att få genomföra utredningar (Freedom house, 2016b). På grund av detta finns det luckor i tidigare forskning och det har ibland varit svårt att finna helt uppdaterat resultat. I många fall har vi, i syfte att samla in ett så aktuellt material som möjligt, fått sekundera äldre forskningsresultat med nyhetsartiklar som visar på samma uppgifter, alla nyhetsartiklar skrivna 2015 eller 2016.

2. Bakgrund

2.1 Om Qatar

Sedan upptäckten av enorma gas- och oljefyndigheter på 1940-talet har Qatar under en generation gått från att vara ett av världens fattigaste länder till ett av de rikaste och mest urbaniserade i världen. Efter att ha varit under brittiskt protektorat under början av 1900-talet var tanken att landet skulle bli en del av Förenade Arabemiraten men 1971 blev landet istället en självständig stat eftersom Thani-familjen som styrde inte kunde komma överens med de övriga länderna. Än idag styrs landet i ett hårt grepp av Thani-familjen men sedan den förra emiren, Hamad bin Khalifa Al Thani, tog över 1995 (efter att ha störtat sin egen far) har viss modernisering skett av det ekonomiska och politiska systemet. 2005 upprättades ett rådgivande parlament där de flesta kandidater väljs av folket (både av kvinnor och män) men det har ännu inte hållits något nationellt val. Det är förbjudet att bilda politiska partier och besluten fattas fortfarande i slutändan av emiren och al-Thanifamiljen (Globalis 2). 2013 tog Sheikh Tamim bin Hamad al-Thani fredligt över makten från sin far och blev därmed också ledare av den nationella olympiska kommittén (BBC, 2016). Även om ledningen fortfarande är mycket auktoritär uppfattas de senaste två emirerna som något mer öppna än de tidigare

och medborgarnas välfärd sägs ha stått i fokus för den nya ledningens beslutsfattande (Globalis 2).

2.2 Om Saudiarabien

Till skillnad från resten av arabländerna är Saudiarabien det enda land som varken har koloniserats eller invaderats. Det är en stat med islamistiska principer där Sharia utgör landets lagstiftande funktioner och kräver att befolkningen ska tillhöra statsreligionen Islam. Befolkningen består av cirka 90% Sunnimuslimer och 10% shiamuslimer (Globalis 1). I landet finns både Mecka och Medina som är två av Islams viktigaste monument och städer där miljoner muslimer varje år vallfärdar för att visa sin hängivenhet till religionen (Islamguiden). Tidigare var vallfärderna till Mecka en av Saudiarabiens främsta inkomstkällor, något som på senare tid har ersatts av landets tillgångar på bland annat olja, gas och mineraler (Globalis 1).

Landets stora tillgångar på olja och gas har länge bidragit till att stabilisera en god välfärd för landets invånare med bland annat gratis skola och sjukvård samt billig el och vatten. Tack vare dessa naturtillgångar finns det heller ingen inkomstskatt eller förmögenhetsskatt för invånarna i Saudiarabien (Olilla, 2016).

2.3 Saudiarabien och Qatars brist på kvinnliga rättigheter

I en rapport från Human Rights watch publicerad juli 2016 tas kritik upp mot Saudiarabiens förtryck av kvinnors rättigheter. Vad som utgör ett viktigt hinder för kvinnors möjligheter är att de är under manligt förmyndarskap. Det betyder att kvinnor i Saudiarabien behöver tillåtelse av sin man, bror, far eller son för att utföra vissa handlingar eller ta del av vissa rättigheter. Dessa rättigheter kan bland annat vara att resa, att gifta sig, bli utsläppt från fängelse, köra bil eller till och med att vistas i offentliga miljöer (Human Rights Watch, 2016 b).

De senaste tio åren har den saudiarabiska staten fattat flera politiska beslut i syfte att förbättra kvinnors delaktighet och skapa möjligheter till förbättring i deras ofta begränsade livssituation. En av dessa lagstiftningar ägde rum 2015 när kvinnor för första gången fick lov

att rösta och kandidera till kommunalval. 2013 stiftades en lag som gör att misshandel mot kvinnor numera är straffbart och ett centrum för att ta emot och svara på rapporter om misshandel i hemmet skapades. Det skapades också möjlighet för kvinnor som är skilda eller änkor att införskaffa egna ID-handlingar vilket gör att vissa byråkratiska handlingar kan göras utan manligt förmyndarskap och undanröjer även kravet på att en man måste identifiera dessa kvinnor i domstol (Freedom house, 2016b).

Dessa åtgärder kan tolkas som förbättringar för kvinnors rättigheter, men de manliga förmyndarskapet utgör fortfarande ett stort hinder och gör att många av de nya regler och möjligheter som skapas enbart fungerar i teorin. Ett exempel är att kvinnornas namn ofta inte är registrerade i ett bostads eller hyresavtal vilket bidrar till att de inte kan rösta då det krävs att kvinnan är registrerad i ett röstningsområde. Det uppstår även problem med identitetshandlingar då de oftast innehas av den manliga förmyndaren vilket leder till att kvinnan blir beroende av sin man eller den besläktade förmyndaren. Många av kvinnornas möjligheter är helt enkelt upp till välvilligheten hos hennes manliga förmyndare. En utväg från ett manligt förmyndarskap kan vara att byta manlig vårdnadshavare men även detta är svårt då det existerar starka diskriminerande lagar vad gäller kvinnans möjlighet att skilja sig i jämförelse med mannens (Human Rights Watch, 2016b).

Ett annat problem berör möjligheten för kvinnor att resa som också den är beroende av förmyndarens tillåtelse. Kvinnan behöver dels ett tillåtande från sin förmyndare att lämna landet och dessutom ytterligare ett tillåtande för att få lov att ansöka om och få ett pass. 2011 skapade inrikesministeriet en elektronisk tjänst riktad åt manliga förmyndare för att underlätta deras möjlighet att godkänna tillstånd för kvinnan att resa utomlands. Den här tjänsten innebar bland annat att den manliga förmyndaren fick ett sms varenda gång kvinnan lämnade eller kom tillbaka till landet, en åtgärd som fick mycket kritik på bland annat Twitter vilket ledde till att tjänsten stängdes ner några år senare (Human Rights Watch, 2016b).

I Qatar har kvinnor idag samma rättigheter på pappret som männen och könsdiskriminering är förbjuden. De får köra bil, sporta, det finns inga krav på hur de ska klä sig och de har samma rösträtt som män (Dun, 2016:52). I praktiken är det dock vanligt att kvinnor diskrimineras och det fattas en effektiv juridisk institution som behandlar den typen av incidenter. 2006 implementerade Qatar en kodifierad familjelag i syfte att reglera arv, barnomsorg, giftermål och skilsmässa. Lagen utökar skyddet för kvinnor men är fortfarande

mycket bristfällig både i sitt utformande och i hur den efterföljs i praktiken (Freedom house, 2016a).

Även om det inte finns några lagar som tvingar kvinnor och män att vistas separat i offentligheten skickar regeringen tydliga signaler om hur samhället bör struktureras. Bland annat har majoriteten av de offentliga institutionerna och bankerna separerade utrymmen för män och kvinnor. De flesta gymnasium är också i stort sett helt segregerade, liksom campus för landets största universitet, skönhetssalonger och flera andra offentliga platser (Dun 2016:52).

3. Qatar- och Saudiarabiens investeringar och icke-investeringar i damsport

3.1 Qatars investeringar i damsport

Under 2000talet har Qatars kvinnors sportdeltagande i regionala spel, skolor, universitet och sportklubbar ökat något (Harkness, 2012:2162). Under senaste Arab Games som arrangerades av Qatar, var t ex 13 % av de 785 kvinnliga deltagarna från Qatar (Dun, 2016:50), ändock går utvecklingen fortfarande mycket långsamt. Enligt uppgifter från Qatars regering utgjorde kvinnor enbart 7,3% av de atleter som registrerats i landets sportförbund och sportklubbar 2012 (Harkness, 2012:2162). Inför OS i London samma år utmärkte Qatar sig fortfarande som ett av tre länder i världen som ännu inte skickat kvinnliga atleter till OS. Efter påtryckningar från Internationella Olympiska Kommittén (IOC) skickade de för första gången fyra kvinnliga atleter till OS som, då de inte var kvalificerade, deltog som wildcards¹ på Internationella Olympiska Kommitténs villkor (Dun, 2016:50).

Som svar på kritiken mot kvinnors bristfälliga sportdeltagande i Qatar, har landet investerat mycket för att få fler kvinnor att elitidrotta. Bland annat har Qatar för första gången skapat en strategi för att utveckla sportsektorn i landet. Sport Sector Strategy 2011-2016 (SSS) lyfter specifikt problematiken kring att kvinnor är underrepresenterade i sporten och pekar ut de,

¹ Systemet med Wildcards finns till för att lyfta vikten av jämställdhet och ett bredare deltagande bland de länder som deltar och vill delta i OS. Dessa ges ut till mindre kvalificerade deltagare för att gynna representationen av bl.a kvinnor (Human Rights Watch, 2016a).

enligt en nationell studie utförd 2009, största hindren som socialt och samhälls (översatt: community) relaterade (Qatar Olympic Committee, 2011:19). Den strategi som lyfts i SSS har främst två fokusområden, ökad tillgänglighet av motionsplatser samt mer lättillgänglig information om varför det är bra att sporta. En strategi har bland andra varit att porträttera nationella kvinnliga "sportförebilder" som hjältar i syfte att inspirera och motivera Qatars kvinnor att träna (Qatar Olympic Committee, 2011:8). Den intensiva medierapporteringen om Qatars kvinnliga atleters framgångar under Asian Games och OS är ett exempel på hur denna strategi uttryckts i praktiken. Under tävlingarna rapporterades det dagligen om kvinnornas prestationer i pressen och bland annat valdes en kvinnlig atlet till flaggbärare under OS-invigningen (Dun, 2016:50).

En annan indikation på Qatars satsningar på kvinnor och sport är att de länge haft en specifik kommitté vars ansvar varit att just inkludera kvinnor i sportvärlden. Qatar Women's Sport Committee (QWSC) instiftades 2001 och har sedan dess haft huvudansvar för att öka kvinnors deltagande i sport, bland annat genom att göra om redan befintliga träningsplatser så att de är anpassade till kvinnors "särskilda behov" (Qatar Olympic Committee, 2011:19). QWSC står idag under Qatar National Olympic Committee, ett sätt att markera att Qatar ser kvinnors deltagande i sport lika viktigt som mäns (Chronicle, 2016). QWSC har sedan sin start bland annat infört en läroplan för idrott för även tjejer i skolorna och drivit på Qatar att försöka arrangera fler internationella sportstävlingar för kvinnor (Human Rights Watch, 2016a). Idag erbjuder de statliga skolorna och universiteten i Qatar, liksom flera privata skolor, skolidrott för flickor och det finns flera skollag för tjejer (Dun, 2016:52). Sedan början av 2000-talet har Qatar också varit en del av Asian Working Group on Women and Sport som jobbar för att skapa lika förutsättningar för kvinnor och flickor, män och pojkar i Asien att delta i Sport (Human Rights Watch, 2016a).

3.2 Saudiarabiens icke-investeringar i damsport

Precis som kvinnan behöver tillstånd för att resa och i vissa fall även vistas utanför huset så spelar det manliga förmyndarskapet en stor roll i de begränsningar som råder för kvinnors möjlighet att utöva sport. Det enda egentliga fria utrymmet för att utöva sport är i hemmet, vilket ställer krav på att det finns utrymme, tid, rätt redskap samt en tillåtelse från familjemedlemmarna och kvinnans förmyndare att hon ska få lov att göra detta. Att som

kvinnor synas i offentliga miljöer “i onödan” eller att blanda sig med obesläktade män är något som enligt sociala och kulturella normer anses som omoraliskt, vilket i sig skapar svårigheter för kvinnor att motionera eller utöva sport (Human Rights Watch, 2012).

Under många år har kvinnors möjligheter att utöva sport varit väldigt begränsade. Dessa begränsningar är inte bara en följd av manligt förmyndarskap eller sociala normer utan har även varit ett resultat av statligt ingripande missgynnsamt för kvinnors sportklimat. 2009 och 2010 stängde staten ner flera av landets kvinnoseparatistiska gym på grund av avsaknad av godkända licenser. Under samma period beslutade ministeriet för kommun- och landsbygdsfrågor att stänga ner alla kvinnliga gym som ej var kopplade till en vårdcentral med förklaringen att regeringen inte utfärdade tillstånd för idrottsföreningar som enbart är tillåtna för kvinnor (Human Rights Watch, 2012). Trots nedstängningen av flera ‘kvinno-gym’ görs försök att öppna upp fler hälsocenter. Problemet är att processen att få en licens är väldigt trögflytande med långsamma byråkratiska och dyra processer. Detta har lett till att många gym istället öppnar upp i gråzoner under licenser utfärdade för hotell, skraddare och nagelsalonger (Human Rights Watch, 2016a). I samband med alla nedstängda gym startades en kampanj av kvinnor som var trötta på situationen och som gick under namnet “Let Her Get Fat”. Kampanjen bestod i att kvinnor skulle bojkotta de få hälsoklubbar som tilläts då dessa var begränsade att enbart tillåta vissa typer av hälsoaktiviteter. Där fick t ex finnas enklare gymmaskiner och aerobics klasser men tyngre sportaktiviteter uteslöts. Träningen på dessa hälsocenter skedde dessutom till otroligt höga priser på cirka 133 USD i månaden för privatpersoner. En summa motsvarande ungefär fem gånger så mycket som den summa det kostar att vara medlem i ett “kvinno-gym” som dessutom ger ett betydligt bättre utbud av sportaktiviteter. Sedan kampanjen har några fler gym för kvinnor tillkommit i landet men kvinnor är fortfarande i stort sett helt exkluderade från alla typer av lag och tävlingsporter (Human Rights Watch, 2012).

Ett annat problem gällande jämställdheten för kvinnor och män berör inte bara möjligheten att utöva sport utan även att beskåda och närvara vid tävlingar och turneringar. Då sporter, generellt sett, enbart utövas av männen i landet anses det inte lämpligt för kvinnor att närvara som åskådare då kvinnan begränsas till sammanhang där männen i hennes närvaro består av släkt eller familj (Human Rights Watch, 2016a). En diskussion om att tillåta kvinnor som åskådare på nationella sportarenor har tidigare blossat upp men möter ständigt stark kritik från de konservativa i landet (Enca, 2013). Det har länge varit på agendan att bygga

utrymmen där kvinnor får lov att beskåda tävlingar i “familjebås”, något som ännu inte har blivit av. Ett förslag som inte bara bemöts med socialkonservativa utan även med ekonomiska motargument om att sådana arenor skulle innebära 15% mindre publikkapacitet för stadion (Ben Solomon, 2013). Kvinnor har även blivit arresterade när de har deltagit som åskådare på arenor som bara tillåter män. 2014 greps en kvinna i publiken iklädd byxor, en lång topp, glasögon och hatt efter att ha blivit upptäckt av säkerhetsvakter som senare lämnade över henne till polisen för att sätta henne i häkte. Förbudet att beträda arenor berör dock främst kvinnor från Saudiarabien; kvinnor från andra länder har fått undantagstillstånd och deltagit som åskådare i sportevenemang i huvudstaden Riyadh (The guardian, 2014).

I statens skolor existerar stor brist på motion för unga kvinnor och flickor. I vissa privatskolor erbjuds idrott på schemat, men ofta under en kort period eller som icke-obligatorisk kurs. Utöver en begränsad tid för idrott är flickors idrottsundervisning oerhört begränsat i jämförelse med den undervisning pojkarna får. Bland annat får pojkarna större och bättre utrustade lokaler, introduceras för fler olika typer av sport samt uppmanas att delta i sportssammanhang som tävlingar och turneringar. 2011 gick regeringen ut med planer på att införa idrott för flickor även i statliga skolor men uppgifter om hur eller när detta skulle ske är fortfarande oklara (Human Rights Watch, 2012).

3.3 Slutsats

Qatar och Saudiarabien visar på tydliga skillnader i sina satsningar på damsport. Genom skapandet av en utvecklingsstrategi för kvinnors sportdeltagande i landet, existensen av en särskild kommitté med ansvar för utvecklingen, samt en statlig utredning i syfte att spåra de största hindren för kvinnors sportutövande följt av flera konkreta åtgärder, visar Qatar att de vill inkludera kvinnor i sporten. Saudiarabien visar på motsatsen med få satsningar och många lagmässiga hinder som ännu kvarstår innan det är möjligt för kvinnor att fritt utöva sport i landet.

4. Värdekonflikten

Denna hypotes består som tidigare nämnt av att de olika satsningarna på damsport i Qatar och Saudiarabien grundar sig i en värdekonflikt där länderna prioriterar olika. Här följer en

redogörelse för hur satsningar på damnsport kan ses som en del i att skapa sig ett namn på den internationella sportarenan. En satsning som i sin tur kan grundas i en vilja att utvecklas till en långsiktigt högutvecklad stat och skapa sig en stark identitet. Därefter redogörs hur dessa värden kommer i konflikt med traditionella kulturella värden utifrån synen på hijab.

4.1 Sportarenan

Det ekonomiska beroendet av olja och gas har försökts brytas i såväl Qatar som Saudiarabien under de senaste fyrtio åren (Olilla, 2016 & Globalis 2). Under 80-talet gjorde Saudiarabien stora investeringar i jordbruk för att kunna ta vara på landets storlek och därefter har man även investerat i ”tech firms” för att försöka bryta det ekonomiska beroendet av landets oljetillgångar (Olilla, 2016). I Qatar har satsningarna handlat om att utvidga den privata sektorn (Globalis 2) och man har bland annat investerat i en högutvecklad universitetsstad i Doha vars syfte är att ”omvandla naturresurser till humankapital” och göra Qatar till ett kunskapsbaserat samhälle (Andersson, 2015). 2008 tog Qatar för första gången fram en utförlig och omfattande utvecklingsstrategi inför år 2030. Enligt Qatar National Vision 2030 (QNV 2030) är målet att transformera Qatar till ett ”avancerat” land, kapabelt att stå för sin egen utveckling med en långsiktigt mycket hög levnadsstandard (Qatar Olympic Committee, 2011). QNV 2030 innehåller bland annat National Development Strategy 2011-2016 (NDS) där The Sport Sector Strategy 2011-2016 (SSS) är en av fjorton sektionsstrategier.

SSS belyser bristen på fysisk aktivitet i Qatar som ett problem på såväl individuell som nationell nivå för både kvinnor och män. Sport beskrivs som ett sätt att förbättra självförtroende, fysisk och mental hälsa på individuell nivå vilket i sin tur kan leda till lägre hälsokostnader och högre arbetsproduktivitet på nationell nivå. Samtidigt är tanken att ökad tillgänglighet av sportevenemang och sportutövning, kan göra Qatar till en mer attraktiv plats att bo, jobba på och besöka samtidigt som det kan bidra till att skapa bättre diplomatiska förutsättningar genom ökad turism och handel (Qatar Olympic Committee, 2011). ”In Qatar, the sports sector is playing an increasingly prominent role in shaping national identity and progress” står det i SSS (Qatar Olympic Committee, 2011:10). På dessa sätt kan Qatars satsningar på damnsport tolkas som en del av ett större projekt i syfte att skapa ett långsiktigt högutvecklat Qatar samt som en del i landets nya identitetsskapande.

2006 var Qatar värdland för Asian Games, den efter OS största sportstävlingen i världen som lockar atleter från hela Asien att tävla i alla möjliga idrottsgrenar. Sedan dess har landet utvecklats till en internationell sportarena. Inför OS 2016 lade Qatar ett högt bud i hopp att bli värdland. De föll på mållinjen men vann istället budgivningen för fotbolls VM 2022 (Dun, 2016:50). Arrangemanget av fotbolls VM 2022 har också en central roll i SSS och tävlingen ses som ett led i att omvandla Qatar till ett avancerat land (Qatar Olympic Committee, 2011). En satsning som pekar på Qatars starka vilja att skapa sig ett namn på den internationella sportarenan är de "stjärnlag" som landet utvecklat under de senaste åren. Genom att locka med höga löner har Qatar köpt flera idrottare från andra länder i syfte att få landet att utvecklas atletiskt. 2016 skickade Qatar 39 atleter till OS, nästan dubbelt så många som någon gång tidigare, 23 av dessa var dock födda utanför Qatar och hade fått medborgarskap i landet bara några år tidigare. Då de styrande i Qatar har fria händer att bestämma vem som får medborgarskap i landet och under hur kort tid, kunde det ske helt enligt OS regler (Maese, 2016).

I samband med att Qatar har investerat mer i sportsammanhang har pressen på att de ska inkludera landets kvinnor i de nationella lagen ökat. Flera av de internationella tävlingarna kräver ett ansvarsutkrävande för att låta länderna ta del av dessa. Genom stadgar, mål och visioner har de deltagande länderna både skyldigheter och rättigheter att uppfylla, inte minst vad det gäller kvinnors deltagande i sporten. Enligt Internationella Olympiska Kommittén är en av rollerna OS spelar att uppmuntra och ge stöd till kvinnor på alla sportsnivåer och i alla strukturer för att kunna genomföra principen om absolut jämställdhet mellan könen (International Olympic Committee, 2015). I OS stadgar från 2015 står det även att alla nationella olympiska kommittéer ska vara självständiga och ej stå under politiska, legala, religiösa eller ekonomiska påtryckningar som kan krocka med de olympiska stadgarna (ibid). Genom dessa ställer OS ett politiskt krav på länder att sträva mot jämställdhet. Enligt OS vision för 2020 kommer jämställdhet vara högprioriterat och man kommer bland annat förbjuda att evenemanget hålls i länder som är diskriminerande mot kvinnor (Human Rights Watch, 2016a). Då de krav OS ställer på länderna innebär ekonomiska och sociala satsningar som att erbjuda idrott i skolväsendet, ge bra grundförutsättningar för att alla i landet ska kunna utöva sport samt aktivt arbeta mot alla former av diskriminering innebär det att de deltagande länderna investerar långsiktigt och inte bara i anslutning till spelen (International Olympic Committee, 2015).

När Internationella Olympiska kommittén inför 2012 uppmanade Qatar att skicka kvinnliga deltagare till spelen i London, följde Qatar kommitténs rekommendationer utan större uppståndelse och skickade fyra deltagare till spelen: simmaren Nada Arkaji, gymnasten Noor al-Malki, pingisspelerskan Aya Magdy och skytten Bahiya al-Hamad (BBC, 2012). Genom att ha en kvinnokommitté i Qatars nationella olympiska kommitté skickar de signaler om en vilja samarbeta för att öka kvinnors deltagande i landet (Human rights watch, 2016a). Med bakgrund i detta skulle Qatars satsningar på att inkludera kvinnorna i sporten delvis kunna ses som en anpassning efter rådande värderingar på den internationella sportarenan.

Saudiarabien har precis som Qatar visat intresse i att skapa sig ett namn på den internationella sportarenan, bland annat ansökte de om att få arrangera OS 2022. De lade då fram förslaget om att anordna ett könssegregerat OS med kvinnliga deltagare i grannlandet Bahrain och manliga deltagare i Saudiarabien. Förslaget nekades av internationella olympiska kommitténs ordförande Thomas Bach som meddelade att landet ej kommer att få arrangera ett OS tills att de har uppfyllt IOC:s regler om icke-diskriminering. Saudiarabien har vid flera tillfällen visat på betydligt mindre kompromissvilja vad det gäller satsningarna på damsport än Qatar och efter IOC:s påtryckningar om att skicka kvinnliga kandidater till OS 2012, kämpade de emot in i det sista. Det var först efter ett hot om att bli uteslutna från spelen som de bara sex veckor innan spelen beslutade sig för att skicka två kvinnliga deltagare, löparen Sahar Attar och judo utöverskan Wodjan Shahrkhani. Kandidaterna fick dock order från landets nationella olympiska kommitté om att deras klädsel måste vara förenlig med den klädkod sharialagarna i landet förespråkar, något som ledde till att Wodjan ej fick lov att delta då internationella judofederationen förbjuder hijab. Kvinnorna fick dessutom enbart lov att åka om de var i sällskap med en manlig förmyndare. Saudiarabiens olympiska kommitté ställde även krav på att kvinnorna ej fick vara i blandat sällskap med obesläktade män, även det ett krav grundat i Saudiarabiens sharialagar (Human rights watch, 2016a) och något som går emot internationella olympiska kommitténs mål om att de nationella olympiska kommittéerna ska vara underordnade både politiska och religiösa påtryckningar.

Även om Saudiarabien också visat på viss vilja att satsa på sportindustrin har de återkommande dragit sig tillbaka när sådana investeringar har inneburit en konflikt med andra kulturella värden som de inte är beredda att kompromissa med. I en intervju med prins Fahad bin Jalawi al Saud som är rådgivare till presidenten för Saudiarabiens olympiska kommitté, beskriver prinsen krocken mellan konservativa kulturella normer och kvinnligt sportande:

“Vårt samhälle är väldigt konservativt. Det är svårt att acceptera att kvinnor tävlar i sport, speciellt i simning. Att bära idrottskläder offentligt är inte riktigt tillåtet. Av de kulturella skälen är det svårt att ansöka om stora sportsevenemang [...]” (SVT, 2015).

Flera tidigare studier har visat på att det är just kulturella hinder som ligger bakom motståndet till kvinnors utövande av sport i Qatar och Saudiarabien. Mer specifikt pekar många studier på synen på hijab som det huvudsakliga hindret för kvinnors sportutövande i dessa länder (se t ex Guerin, Diiriye, Corrigan and Geurin 2003 i Dun 2016 samt Harkness 2012). Det är också i diskussionen om hijab som vi kommer att ta avstamp i syfte att skapa förståelse för denna värdekonflikt.

4.2 Bevarandet av traditionella kulturella värden

På arabiska betyder hijab “att täcka”. Regler för hur kvinnan ska se ut och hur “täckandet” ska ske skiljer sig åt mellan olika muslimska länder. I Qatar och Saudiarabien är normen att klä sig i abaya, en heltäckande svart lång klänning som kompletteras med en shayla, en lång sjal som viras runt huvud och nacke (Harkness, 2012:2169). I Saudiarabien är det lag på att muslimska kvinnor ska bära denna när de rör sig ute i offentligheten (Human Rights Watch, 2012) medans det i Qatar inte finns en skriftlig lag för detta, trots det väljer de flesta kvinnor att bära hijaben även i Qatar (Harkness, 2012:2169). Hijab anses även ha en bredare innebörd och inkludera mer än ovanstående klädkod. För många muslimska kvinnor utgör hijaben en viktig del i deras praktiserande av muslimska uppförandepinciper. I Qatar och Saudiarabien kan dessa principer handla om att minska sin sexualitet, vara anständig, undvika ögonkontakt med män, begränsa sin fysiska aktivitet, inte beblanda sig med män och visa hängivelse till sin make och till religionen (Harkness, 2012:2169). Sammanfattningsvis kan hijab (enligt traditionen i Saudiarabien och Qatar) innebära både en klädkod och en sed för att undgå att bli exponerad för den “manliga blicken” som sägs kunna förpesta kvinnan (Dun, 2016:51).

Konservativa muslimer såväl i Qatar som i Saudiarabien menar att dessa principer inte är förenliga med kvinnors sportutövande. Kvinnor som utövar fysisk aktivitet riskerar nämligen att bli exponerade för “den manliga blicken” genom att de upplevs som sexuella objekt när de sportar vilket i sin tur kan leda till att männen inte kan kontrollera sin lust (Harkness 2012:2170). Motståndare för kvinnor och flickors möjlighet att utöva sport har länge

argumenterat med ”slippery slope”-argument, dvs att ökat kvinnligt deltagande i sportsammanhang kommer resultera i att kvinnan klär sig oanständigt, spenderar onödig tid utanför hemmet och ökar sina möjligheter att mingla med män (Human Rights watch, 2012).

Ett uttryck för denna mycket konservativa syn på kvinnans relation till sport kommer från Sheikh Dr. Abd al-Karim al-Khudair, som sitter med i the Permanent Commission for Research and Religious Rulings, det organ i Saudiarabien som har ensamrätt på att tolka Islams lagar. I sin egen bok skrev Sheikhen att inkludering av fler kvinnor i sporten är “steps of the devil”. Med detta citat försökte Sheikhen förklara att med ökat kvinnligt inkluderande i sportsammanhang skulle de kvinnliga klädkoderna i slutändan behöva slopas av praktiska skäl vilket skulle leda till att alla märkbara skillnader mellan “oss och andra” försvinner och även gränserna mellan män och kvinnor (Human Rights Watch, 2012).

Flera andra framstående och inflytelserika Muftis (tolkar av Sharia) och Sheikhar från Saudiarabien har gjort liknande uttalande i medier och visat att de inte anser att kvinnors utövande av sport kan kombineras med den Saudiarabiska kulturen. Vid de tillfällen då kungafamiljen gjort uttalanden som tytt på ett stöd för kvinnors sportutövanden, har de stött på mycket motstånd från religiösa ledare som uttalat sig emot dessa åsikter och förslag. När prins Nawwaf bin Faisal’s (före detta presidenten för Saudiarabiens olympiska kommitté) 2011 annonserade att, även om Saudiarabiens olympiska kommitté inte skulle välja någon kvinnlig atlet till OS så var det fritt fram att delta om någon skulle få en inbjudan, ledde detta till flera uttalanden av Saudiarabiska muftis som uttryckte sin motvilja till ett ökat kvinnligt deltagande (Human Rights Watch, 2012).

Ett sätt att möta de konservativa inställningarna till hijab har varit att skapa förutsättningar för kvinnor att undgå “den manliga blicken” när de tränar. Detta har bland annat resulterat i att en sportklädesindustri som är anpassad efter muslimsk standard om att täcka kroppen, (t ex Burqini) har växt fram (Harkness, 2012:2167). Nyligen belstutade också International Football Association Board (IFAB), uppbackat av Qatar, att tillåta hijab vid internationella matcher. I samklang med IFAB, Qatar och de feministiska vindarna från olika håll i regionen stöttade också flera saudiarabiska kvinnor förslaget och visade att de vågade trotsa smutskastningen de fick från media där de målades upp som skamlösa familjemotståndare som gick emot sina “naturliga” roller.

Det borttagna förbudet mot hijab utmanar Saudiarabiens konservativa syn på kvinnors relation till sport och gör det svårare även för de mest konservativa att motivera ett sportförbud. Än så länge har Saudiarabien dock fortfarande inte visat någon större förändring i sin inställning (Dorsey, 2013). Medan Qatar tillsammans med Jordan var drivande i West Asian Fotboll Federation (WAFF)s kampanj 2012 för att uppgradera damfotbollens status till likvärdig med "mans-fotbollens", var Saudiarabien frånvarande i debatten. Islamister runt om i regionen, med stöd av religiösa ledare i Saudiarabien, reagerade starkt emot kampanjen som porträtterade den atletiska kvinnan som "An empowered woman who further empowers her community." Damfotbollen föringar kulturella och traditionella värden menade de (Dorsey, 2013).

Enligt Human Rights Watch har Saudiarabiens åtgärder för att öka kvinnors rättigheter och möjligheter att utöva sport varit minimala, trots att de ofta uttalat sig mer positivt än negativt (2012). Vid flera av de tillfällen då regeringen verkat gå i riktning mot att förbättra möjligheterna för kvinnor att utöva sport, har de i slutändan backat. Som när de gick ut med att en arena för kvinnliga åskådare skulle byggas, ett projekt som var beräknat till 2014, men som ännu inte verkställt (Dorsey, 2013). Både Human Rights Watch rapporter från 2012 och 2016, liksom Dorseys studie från 2016 visar på att när Saudiarabien i återkommande sammanhang har tagit steg tillbaka i sina satsningar på damsport har det varit med hänvisning till just bevarandet av konservativa kulturella värderingar. "Indeed often it appears that government policy vindicates conservative religious views opposing women and girls practicing sport", rapporterar Human Rights Watch (2012).

Även i Qatar ges uttryck för liknande konservativa uttalanden i media men få har gett något större resultat på politisk nivå. Under 2000talet har regeringens satsningar för kvinnors deltagande i sport nästan entydigt visat på en allt mer positiv inställning till kvinnors sportutövande (Dorsey, 2013).

4.3 Slutsats

Av ovanstående resultat framgår det att både Qatar och Saudiarabien (om än i olika utsträckning) lockats av vinsterna som följer av att bli en del av den internationella sportarenan. När vissa traditionella kulturella värden (som hijab och kulturella normer) har kommit i konflikt med satsningar på sportindustrin har dock Saudiarabien valt att ta ett steg

tillbaka för att prioritera bevarandet av traditionen. Även då åtgärder för att gynna dessa traditioner, som det borttagna förbudet mot hijab, har skett har Saudiarabien fortsatt inte gjort några större initiativ för att öka sportdeltagandet för kvinnor. Samtidigt verkar det som att motståndet mot kvinnors deltagande i sporten inte främst kommit från kungafamiljen i Saudiarabien utan från andra konservativa grupper och framstående Muftis. Trots att Qatar delar mycket av den traditionella kulturen har de styrande under 2000-talet valt att släppa på vissa principer i syfte att kunna ta del av de vinster som satsningarna på kvinnorna och sporten för med sig. I Qatars nationella utvecklingsstrategi för sportsektorn, SSS, framställs satsningarna på kvinnors sportdeltagande som en del av landets utvecklingsstrategi.

5. Institutioner

Som ovan nämnt representerar prästerskapets ställningstagande kring kvinnors rätt att utöva sport främst den konservativa sidan och har fått större utrymme i Saudiarabien än i Qatar. Trots att Saudiarabiens regenter ibland har försökt ta steg mot en friare tolkning av Islam, t ex vad gäller kvinnors sportutövande, har sällan detta gett något resultat i praktiken. Kanske kan detta förklaras av att landet gjort religionen till en så integrerad del av staten och makten att den, även om de skulle vilja förändra, har svårt att göra detta. För att pröva denna teori presenteras det hur de juridiska institutionerna fungerar i de två länderna följt av en diskussion om dessa har kunnat spela roll för kvinnors möjligheter att utöva sport.

5.1 Qatar

I Qatar består den dömande makten av en shariadomstol samt en civil domstol som kallas "Adliyya", varav den senare utvecklats från det juridiska system som fanns under engelsmännens protektorat. Enligt grundlagen ska sharia utgöra den fundamentala basen för utövandet av makt men Adliyyas suveräna roll som självreglerande (ej beroende av shariadomstolen), gör att Qatar utmärker sig juridiskt från andra gulfstater. Emirens beslut står dock över båda domstolarna och det är dessutom Emiren som väljer vem som ska sitta på posterna i domstolen. Det ger Thani-familjen mycket auktoritet och gör dem till de mest centrala spelarna i landets politiska klimat (Harvard Divinity school). Även i praktiken ligger all beslutsmakt på Thani-familjen och politiken präglas av svågerpolitik och korruption (Freedom house, 2016a).

På senare tid har shariadomstolen blivit allt mer begränsad till att enbart döma i frågor som rör familjen såsom giftermål, skilsmässa, successionsfrågor mm, men har fortfarande viss juridisk makt över annan kriminalitet (Abdullahi A. An-Na'im). Ännu är "familjepolitiken" strikt kontrollerad av sharialagarna och det är bland annat straffbart att vara otrogen och att föda barn utanför äktenskapet (Harvard divinity school). Qatar skiljer ofta på Qatarier och andra som bor i landet. Till exempel är det tillåtet att servera alkohol till turister men inte till landets egen befolkning. Även om Islam är statsreligion är det tillåtet att utöva andra religioner, flera kyrkor har byggts för att möta den växande kristna befolkningen och sharialagarna gäller enbart för muslimer (Freedom house, 2016a).

De religiöst lärda har således ingen institutionell roll i landets beslutsfattande. Det finns ingen religiös ledare av liknande roll som Grand Mufti har i Saudiarabien och Muftis roll i Qatar är helt beroende av kontakter och informellt inflytande (Baskan & Wright, 2011:99). Dessutom är få medlemmar av de styrande familjen "religiöst lärda" (Dorsey, 2013).

5.2 Saudiarabien

Ända sedan 1992 har koranen och Sunna (profeten Muhammeds normativa sed) utgjort landets grundlag och varit utgångspunkten för landets lagstiftande, verkställande och dömande institutioner. Rättsväsendet skriver dock sina lagar i samtycke med kungen som måste godkänna alla lagar precis som i Qatar. Lagarna i sin tur är skrivna av experter inom muslimsk rättsvetenskap (och fyra olika sunnimuslimska juridiska skolor) som tillsammans arbetar med att tolka budskapen i sharia. Kabinettet och det religiöst rådgivande styrelsen (the Council of Senior Religious Scholars) väljs av kungen medan andra rådgivande organ på kommunal nivå har begränsade val där det sedan 2015 har varit tillåtet för kvinnor att rösta och ställa upp som kandidater (Freedom house, 2016b).

Att inte tillbe Islam eller kritisera religionen är olagligt och bestraffas med fängelse, piskrapp och i värsta fall även döden. Detta går hand i hand med en lag stiftad 2011, som innebär att varken landets Mufti, regeringstjänstemän eller någon från den religiösa styrelsen får lov att kritiseras. I februari förra året blev en man dömd till döden när han vägrade tillbe islam och dessutom smutskastade koranen i en video på Youtube . Regeringen har hård kontroll över medierna samt nyhetsflöden och bestraffar de som ifrågasätter det religiösa och auktoritära

statsstyret. Politisk opposition existerar enbart utanför landet med risk för både fängelse och piskrapp för den som blir påkommen (Freedom house, 2016b).

Tolkandet av hur moralen ska upprätthållas utifrån vad som står i koranen är avgörande för statens lagstiftande institutioner. Förutom domstolen existerar det en alternativ poliskår, "The Commission for the Promotion of Virtue and Prevention of Vice" (förkortat CPVPV) vars uppgift är att se till att islams läror efterföljs korrekt i praktiken. Denna kår fortsätter att verka trots att den ofta är inkonsekvent i sina handlingar samt tar till åtgärder som ej stöts av saudiarabisk lag (Human Rights Watch, 2012). Denna religiösa poliskår ser bland annat till att alkohol och droger inte brukas eller säljs samt att kvinnor inte klär sig oanständigt. Trots att staten senaste året har vidtagit åtgärder för att begränsa CPVPVs makt har de fortsatt att göra ingrepp. En av de mest uppmärksammade händelserna som visar på CPVPVs tvivelaktiga ingripande skedde 2002 då det uppstod en brand i en skola i Mecka. Polisen avstod då från att rädda flickorna med hänvisning till att det fanns risk för att flickorna var oanständigt klädda. Detta resulterade i att 14 flickor brann inne (Hilleary, 2013).

5.3 Slutsats

Slutsatsen är att prästerskapet har betydligt starkare politisk makt i Saudiarabien än i Qatar. När det i Saudiarabien finns en maktdelningslag som inkluderar Ulema, prästerskapet, bland de styrande är prästerna inte inkluderade i lagstiftningen i Qatar och få medlemmar av de styrande familjen är idag religiöst lärda. Med hjälp av den religiösa polisen kan den lagstiftande Muftin i Saudiarabien se till att folket följer deras tolkningar av sharia medan det i Qatar till och med är tillåtet att utöva andra religioner. Prästerskapets relativt svaga roll i Qatar kan därmed vara en anledning till att man i landet fått igenom beslut som syftar till att inkludera fler kvinnor i sport. Även om det finns ett kulturellt motstånd i landet, är det åtminstone juridiskt möjligt. I och med det mycket auktoritära styret verkar den i stort sett enda förutsättningen för att få igenom den typen av förändringar vara att kungafamiljen vill genomföra reformen.

Institutionerna i Saudiarabien är också uppbyggda på ett sätt som gör att ett litet antal människor sitter på väldigt mycket makt och även här har kungen mycket auktoritet. Skillnaden mellan länderna verkar vara att den främsta utövande makten delas med en

religiös styrelse i Saudiarabien. På detta sätt är prästerskapet mer integrerat i styret vilket kan göra det svårt att få igenom beslut som strider mot den konservativa synen på kvinnor som många Muftis har.

6. Identitet

Enligt Baskan & Wrights (2011) samt Dorseys studier (2013) kan Saudiarabien och Qatars olika strikta tolkningar av den gemensamma religionen, spåras till ländernas historiska identitetsskapande och en maktkamp som i sin tur påverkats av många olika faktorer som ländernas geografi, handelsmönster och historia (Dorsey, 2016).

Ända sedan 1800-talet har Qatar kämpat för att utforma sin egen identitet, fri från Saudiarabiens inflytande. Det lilla ökenlandet Qatars geografi har genom historien haft en stor påverkan på landets politik. Bristen på inlandsresurser har gjort det handelsmässigt och politiskt beroende av sina grannländer, däribland Saudiarabien och det mesta i form av mat och naturresurser har behövts importeras. I och med att landet sitter ihop med det arabiska inlandet har det alltid varit lättmottagligt för politiska händelser i det beduinska inlandslivet (Said Zahlan, 18).

Saudiarabien har tack vare sin storlek och större befolkning alltid haft stort geopolitiskt inflytande i regionen. Religionens starka fäste i landet har gjort landet till en religiös metropol, vilket stärkt landets hegemoniska ställning bland Gulfstaterna (Baskan & Wright, 2011:105). Wahhabismens grundare, Muhammed ibn Abd al-Wahhab levde i Saudiarabien under 1700-talet (Baskan & Wright, 2011:101) och har ända sedan landet grundades varit en integrerad del av den Saudiarabiska staten. Religionen har sedan dess använts som ett medel för att utöva en form av "mjuk makt" mot andra arabiska länder, och har bland annat fungerat som ett sätt att tygla Qatars regenters relativt svaga autonomi (Baskan & Wright, 2011:108).

Thani-familjen har precis som Saudiarabien rötter ifrån Wahhabismen och har historiskt skapat en legitimitet med hjälp av denna sunnimuslimska riktning. I och med att religionen samtidigt har använts av Saudiarabien för att kontrollera Qatar har det uppstått en ambivalens gentemot religionens roll från kungafamiljens håll (Dorsey, 2016). Baskan & Wright menar

att denna misstänksamhet gentemot Wahhabismen hos Qatars regenter gjort att landet inte utvecklat ett starkt inhemskt prästerskap (2011).

Utifrån detta resonemang kan religionen i Saudiarabien ses som en identitet och ett maktmedel (vilket bland annat syns i landets ständigt involverande i internationella religiösa konflikter) som de inte vill förlora. För Qatar finns det däremot fler sidor av myntet, och att ta ett steg ifrån religionen kan snarare bli en del av ett nytt identitetsskapande och leda till att landet blir än mer självständigt från Saudiarabien.

Vidare skulle Qatars kraftfulla inmarsch på den internationella sportarenan kunna tolkas som en del av denna identitetskamp. Dessa satsningar skulle kunna kopplas till landets vision om att stå ut som en självständigt stat, stark nog att slåss för sig själv. Sporten är en växande marknad internationellt, något som Qatar utnyttjar. I kontrast har Saudiarabien redan en mycket tydlig identitet som får landet att utmärka sig från alla andra länder i världen. Här är den konservativa traditionen av central betydelse och kvinnors och mäns tydliga roller ses som en del av bevarandet av den. Ökade möjligheter för kvinnor att utöva sport upplevs av många som ett steg mot en allt för fri tolkning av islam och därmed en svagare nationell identitet. På detta sätt skulle Baskan & Wrights teorier kunna bidra med en förklaring till varför Saudiarabien varit så mycket mer återhållsam i sina satsningar på damsport. Makthavarna i Saudiarabien är rädd att förlora ett av sina främsta maktmedel, sin identitet. Qatar tvärtemot, ser satsningarna på sporten, för såväl kvinnor som män, som ett sätt att skapa en ny identitet.

6.1 Slutsats

De många satsningar som gjorts på damsport i Qatar och som verkar gå emot vissa aspekter av den traditionella kulturen i landet samt det tuffa motståndet mot liknande satsningar i Saudiarabien, skulle kunna ses som ett uttryck för Qatars betydligt mer rörliga identitet i jämförelse med Saudiarabiens fortsatt strikt religiösa. En förklaring till identiteternas olika rörlighet kommer i sin tur från Baskan & Wright som hänvisar till Saudiarabiens hegemoniska ställning i gulfregionen. Religionen och kulturen är inte bara en stark identitet i Saudiarabien utan har sedan länge fungerat som ett av landets främsta maktmedel vilket de inte vill förlora. Qatar däremot har inte en lika entydigt positiv inställning till Wahhabismen som historiskt inneburit ett närmande till Saudiarabien. Maktrelationen mellan Saudiarabien

och Qatar ger därmed anledning för Qatar att söka efter nya sätt att skapa sig en identitet som utmärker landet från sin storebror.

7. Diskussion

Det råder ingen tvekan om att Qatar har stora visioner om att skapa sig ett namn på den internationella idrottsarenan, såväl för kvinnor som män. Detta framgår av många av landets senare satsningar som på kommande fotbolls VM och flera andra stora internationella tävlingar. Det är troligt att de påtryckningar som kommit från internationella organ, såsom Internationella Olympiska Kommittén, spelat roll för Qatars investeringar i damsport under 2000-talet. I Qatars utvecklingsstrategi inför 2030 framstår inkludandet av kvinnor i sporten dock som en del av att öka landets produktivitet, inte bara indirekt genom att möjliggöra stora sportevenemang, utan även direkt genom att fler sportande kvinnor leder till bättre hälsa och ökad individuell arbetsförmåga. Vi anser att vår analys av Qatars utvecklingsstrategi ger oss bra stöd för att anta att det är just Qatars fokusering på nationell utveckling och välfärd som legat bakom statens satsningar på damsport.

Vår förklaring till varför Saudiarabien inte gjort liknande investeringar, trots att landet drivs av liknande ambitioner, grundar sig i att Saudiarabien istället valt att prioritera bevarandet av vissa kulturella värden som man ansett komma i konflikt med satsningarna på damsport. Denna inställning har visat sig återkommande i vårt resultat och stärks av flera uttalanden från bland annat Saudiarabiens Olympiska Kommitté. Landets fortsatta motstånd mot att skicka kvinnor till internationella tävlingar även då förbudet mot hijab, som tidigare använts som det huvudsakliga argumentet för att inte tillåta kvinnornas deltagande, tagits bort, visar på hur djupt rotad detta motstånd är.

Värdekonflikten som vi har beskrivit kan även spåras till ländernas olika uppbyggnad av institutioner som vi menar har bidragit till Qatar respektive Saudiarabiens olika åtgärder. Även när det har funnits en vilja till förändring hos vissa politiska aktörer i Saudiarabien, har processen att få igenom dessa i praktiken blivit mycket svår i och med prästerskapets starka makt som i sin tur lett till ett starkt etablerande av religiösa kulturella normer i landet. I Qatar har regenterna betydligt friare händer och kan enklare svänga om den politiska kursen. Prästerskapets olika roller i länderna kan därför vara avgörande för ländernas praktiska åtgärder vad gäller kvinnors möjligheter att utöva sport. Besluten i Saudiarabien, icke-

satsningarna på damnsport, speglar den konservativa syn på kvinnor som många inflytelserika Muftis har i landet. En ökad förståelse för prästerskapets roll tror vi därför är viktig när man förhandlar med Saudiarabien, inte minst inom internationella sportorganisationer som Internationella Olympiska Kommittén. I kontrast verkar besluten i Qatar kunna spåras till kungafamiljens egna åsikter. Detta gör att den politiska utvecklingen här blir väldigt beroende av kungafamiljens personliga åsikter vilket ger indikationer på att den politiska kursen i Qatar kommer kunna svänga snabbt även i framtiden. För bara något år sedan lämnade den mer konservativa kronprinsen i Qatar, på ännu oförklarade anledningar, över sin titel till den yngre brodern som idag är kung i Qatar. Vi kan bara spekulera i hur utvecklingen hade kunnat se ut om inte detta maktskifte skett.

Vi har också försökt belysa sporten och religionens roll som identitetsskapande. Qatar uttrycker explicit i SSS att sportsektorn är av växande betydelse för landets utveckling men också för dess identitet. Vi har bara ytligt kunna beröra hur dessa pusselbitar hänger ihop och kanske sått ett frö för framtida forskning att djupare undersöka relationen mellan dem. Sport har under de senaste åren utvecklats mycket snabbt till en gigantisk industri och intresset för att få arrangera de internationella tävlingarna har blivit enormt. Platsen i arena-ljuset blir allt mer populär samtidigt som forskningen om detta fenomen ännu är mycket begränsad. Framtida forskning skulle t ex kunna fokusera på huruvida sportens roll i dessa länder kan jämföras med religionen, som genom tiderna ofta har analyserats som ett medel för att hålla ihop en nation och skapa just en identitet eller en slags folksjäl att enas kring.

Vidare vill vi belysa att vår studie inte behandlat hur de olika investeringar som länderna gjort, tagits emot i praktiken. Även om flera reformer har syftat till att inkludera kvinnor i sporten finns fortfarande många sociala och kulturella hinder kvar, såsom synen på hijab, såväl i Saudiarabien som i Qatar. Dessa kan vara avgörande för den faktiska utvecklingen av kvinno-sporten i respektive land. Vidare studier skulle därmed kunna handla om vad statens satsningar och ickesatsningar har haft för betydelse för kvinnors faktiska utövande av sport i länderna.

Under de senaste åren har de sänkta oljepriserna inneburit ekonomiska förändringar, inte minst för Saudiarabien. Denna förändring skulle potentiellt kunna leda till att landet behöver tänka om och göra nya annorlunda ekonomiska investeringar i framtiden. Samtidigt utgör de växande hälsoproblemen som finns i både Qatar och Saudiarabien (till följd av bland annat

låg fysisk aktivitet), ett akut problem. Möjligheten att utveckla den sportsliga infrastrukturen för kvinnor och på olika sätt inspirera dem att motionera, blir därmed av allt större intresse inte bara för enskilda kvinnor utan även på nationell nivå. Investeringar i sport för kvinnor kan med andra ord ses som en hälsoinvestering men också som en alternativ ekonomisk investering. För att detta ska bli möjligt är det viktigt att skapa förståelse för de hinder som motstår en sådan förändring. Vi tror och hoppas att denna uppsats kunnat bidra till utvecklingen av en sådan förståelse.

8. Litteraturlista

Abdullahi A. An-Na'im = Islamic Family Law webbplats. Qatar, state of. [Elektronisk]
Tillgänglig: <https://scholarblogs.emory.edu/islamic-family-law/home/research/legal-profiles/qatar-state-of/> Hämtdatum: 2016-12-20

Andersson, Nick, 2015. "Sheikha Moza: The woman behind Doha's Education City". The Washington Post. Ledare. 2015-12-06. [Elektronisk]
Tillgänglig: https://www.washingtonpost.com/news/grade-point/wp/2015/12/06/sheikha-moza-the-woman-behind-dohas-education-city/?tid=a_inl Hämtdatum: 2016-12-10

Baskan, Birol & Wright, Steven., 2011. "Seeds of change: Comparing state-religion relations in Qatar and Saudi Arabia" Pluto Journals. 33(2)96-111

BBC, 2012. "London 2012 Olympics: Saudi arabian women to compete". Nyhetsartikel. 2012-07-12. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18813543> Hämtdatum: 2016-12-20

BBC, 2016. "Qatar country profile". Nyhetsartikel. 2016-09-28. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14702226> Hämtdatum: 2016-12-20

Ben Solomon, Ariel, 2013. "Economic considerations may be part of the reasoning behind the decision, as it is estimated to increase capacity by 15%". The Jerusalem post. Ledare. 2013-05-28. [Elektronisk]

Tillgänglig: <http://www.jpost.com/Middle-East/Saudi-Arabia-to-allow-women-into-soccer-stadiums-314582> Hämtdatum: 2016-12-20

Bratell, Sara, 2015. "SaudiArabien vill ansöka om ett OS utan kvinnor - IOK ratar förslaget" Svt Sport. Ledare. 2015-01-28 <http://www.svt.se/sport/artikel/saudiArabien-vill-ansoka-om-ett-os-utan-kvinnor-iok-ratar-forslaget/> Hämtdatum: 2016-12-20

Chronicle, 2016. "Qatar's massive strides in women's sports". Nyhetsartikel. 2016-06-1. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://chronicle.fanack.com/qatar/society-media-culture/culture/qatar-womens-sport/> Hämtdatum: 2016-12-20

CIA 1= Central Intelligence Agency webbplats. Qatar. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/qa.html> Hämtdatum: 2016-12-20

CIA 2 - Central Intelligence Agency webbplats. Saudi Arabia. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html>

Dorsey, James, M., 2013. "Wahhabism vs. Wahhabism: Qatar Challenges Saudi Arabia" [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.middle-east-online.com/english/?id=61189> Hämtdatum: 2016-12-20

Dun, Susan, 2016. "Role Models in the Media and Women's Sport Participation in Qatar". *Nidaba an interdisciplinary journal of Middle East studies*". 1(1) 48-58

Enca, 2013. "Saudis debate women's sports". Nyhetsartikel. 2013-05-21. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.enca.com/world/saudis-debate-womens-sports> Hämtdatum: 2016-12-20

Freedom house 2016a. *Qatar*. Freedom house, 2016. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2016/qatar> Hämtdatum: 2016-12-20

Freedom house 2016b. *Saudi Arabia*. Freedom house, 2016. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2016/saudi-arabia> Hämtdatum: 2016-12-20

Globalis 1= Globalis webbplats. Saudiarabien. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.globalis.se/Laender/Saudiarabien> Hämtdatum: 2016-12-20

Globalis 2= Globalis webbplats. Qatar. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.globalis.se/Laender/Qatar> Hämtdatum: 2016-12-20

Harkness, Geoff., 2012. "Out of Bounds: Cultural Barriers to Female Sports Participation in Qatar" *The International Journal of the History of Sports*. 29(15)2162-2183

Harvard Divinity school = Harvard Divinity School - Religious Literacy Project webbplats.
[Tillgänglig] <http://rlp.hds.harvard.edu/religion-political-legal-structures-6> Hämtdatum:
2016-12-20

Hilleary, Cecily, 2013. "Saudi Religious Police Work to Improve Image". VOA News.
Ledare. 2013-03-27. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.voanews.com/a/saudi-religious-police-polishing-their-image/1629922.html> Hämtdatum: 2016-12-20

Human Rights Watch 2012. "*Steps of the Devil*" *Denial of Women's and Girls' Rights to Sport in Saudi Arabia*. Human Rights Watch, februari 2012. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.hrw.org/report/2012/02/15/steps-devil/denial-womens-and-girls-rights-sport-saudi-arabia> Hämtdatum: 2016-12-20

Human Rights Watch 2016a. *Saudi Arabia: Women Are "Changing the Game" - As Olympics Open, Government Should Lower Hurdles to Sport*. Human Rights Watch, augusti 2016. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.hrw.org/news/2016/08/04/saudi-arabia-women-are-changing-game> Hämtdatum:
2016-12-20

Human Rights Watch 2016b. *Boxed In - Women and Saudi Arabia's Male Guardianship System*. Human Rights Watch, juli 2016. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.hrw.org/report/2016/07/16/boxed/women-and-saudi-arabias-male-guardianship-system> Hämtdatum: 2016-12-20

International Olympic Committee 2015. *Olympic Charter - In force as from 2 August 2015*.

International Olympic Committee, september 2015. [Elektronisk] Tillgänglig:

https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf Hämtdatum: 2016-12-20

Islamguiden = Islamguidens webbplats. Vad är hajj. [Elektronisk] Tillgänglig:

<http://www.islamguiden.com/vadhajj.shtml#.WFFbp6LhAUt> Hämtdatum: 2016-12-20

Maese, Rick, 2016. "Qatar wanted an Olympics team. So it recruited one from 17 other countries". The Washington Post. Ledare. 2016-08-9. [Elektronisk] Tillgänglig:

https://www.washingtonpost.com/sports/qatar-olympians-hail-from-multiple-countries/2016/08/09/301dd982-5e6f-11e6-8e45-477372e89d78_story.html Hämtdatum: 2016-12-20

Metro, 2016. "Här är 10 länder där homosexualitet kan ge dödsstraff". Nyhetsartikel. 2016-06-14. [Elektronisk] Tillgänglig:

<http://www.metro.se/artikel/h%C3%A4r-10-l%C3%A4nder-d%C3%A4r-homosexualitet-kan-ge-d%C3%B6dsstraff-xr> Hämtdatum: 2016-12-20

Olilla, Stina, 2016. "Dokument: Saudiarabien och oljan". Dagens industri. Ledare. 2016-03-06. [Elektronisk] Tillgänglig:

<http://www.di.se/artiklar/2016/2/22/dokument-saudiarabien-och-oljan/> Hämtdatum: 2016-12-20

Qatar Olympic Committee 2011. *Sport Sector Strategy 2011-2016*. Qatar Olympic Committee, juli 2011. [Elektronisk] Tillgänglig: Hämtdatum:2016-12-20

Said Zahlan, Rosemarie., 2016. *The creation of Qatar*. New York, Routledge: Taylor & Francis Group

Sayegh, Suzan, Van Der Walt, Mercia, Ghaith Al-Kuwari, Mohamed., 2016. "One-year assessment of physical activity level in adult Qatari females: a pedometerbased longitudinal

study”. International Journal of Women’s Health (8):287-293. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4958356/> Hämtdatum: 2016-12-20

The guardian, 2014. “Saudi woman arrested for attending football match in Riyadh”. Nyhetsartikel. 2014-12-15. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/15/saudi-woman-arrested-football-match> Hämtdatum: 2016-12-20

York, Jillian, C., 2012. “Brunei, Qatar and Saudi Arabia Make Olympic History for Women”. Al-monitor. Ledare. 2012-07-29. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2012/al-monitor/olympics-have-full-female-partic.html> Hämtdatum: 2016-12-20